

“Cyrano de Bergerac” jõuab taas Estonia Teatri lavale

Laupäeval, 4. veebruaril esietendub Estonia Teatris Eino Tambergi ooper “Cyrano de Bergerac”. Lavastuse muusikaline juht on Paul Mägi, lavastaja Mikk Mikiver. Proovides viibis ka helilooja Eino Tamberg, kes leidis aega oma esmamuljeid jagada.

Te olete jälginud oma ooperi lavastamist. Kas mäletate, missugused tunded ja meeleolud teid siis valdasid, kui te 20 aastat tagasi seda ooperit alles kirjutasite?

See oli nii ammu, aga üks mälestused tule nagu kauge kaja. See oli ilus aeg. Ma olin natuke aega enne seda teost kirjutanud väga tõsise ja dramaatilise balleti “Joanna tentata”. Vajasin sellest väikest puhkust, tahtsin kirjutada midagi rõõmsamat, hoopis teiselaadset. Kunagi ammu oli Jaan Kross teinud mulle ettepaneku kasutada Cyrano ainet ooperi kirjutamiseks. Viibisin kord filmi “Kolme katku vahel” võtetel, filmi stsenaarist oli Jaan Kross ja Georg Ots mängis peaosa. Olin võlutud Georg Otsa väga tugevast osatäitmisest. Mõtlesin, et ta oleks ideaalne Cyrano. Filmivõtete vaheajal ajasime juttu ja otsustasime, et teeme selle asja ära. Kahjuks jõudis Georg Ots laulda sellest vaid paar aariat ühel minu loomingu õhtul. Siis, kui etendus hakkas lavale jõudma, teda enam ei olnud.

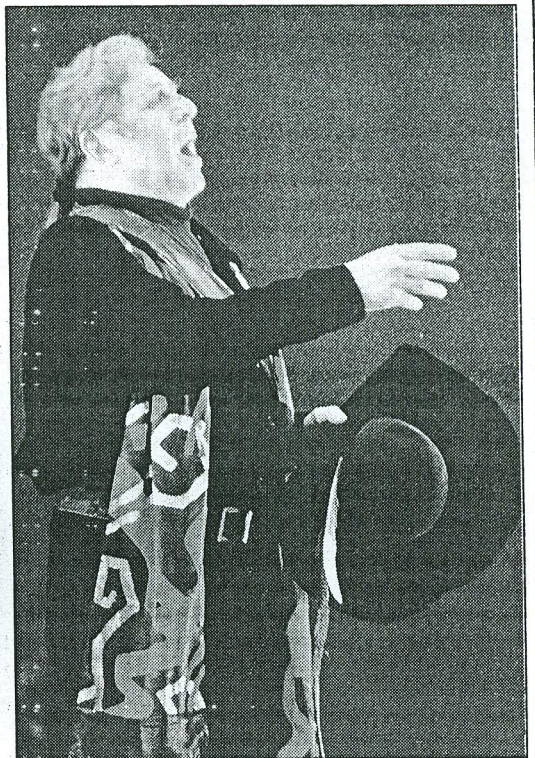
Kui te kuulate praegu ooperit uuesti, kas tundub, et midagi oleks võinud olla teisiti tehtud?

Ei, seda tunnet ei ole. See on lihtsalt nii kauge... hoopis teise mõtlemisviisi ajal tehtud. “Cyrano” on ja oli täiesti erinev minu muust loominguist ka juba tol ajal. Muidugi, vahel tekib tunne, et kui rumal, et ma siin venitasin, et peaks tegema lühemalt, sest näitlejal pole laval midagi teha — jah, niisuguseid asju on küll. Me oleme neid kohti nüüd töö käigus ka natukene parandanud.

Missugused on esimesed muljed, kui võrrelda uut lavastust eelmisega?

Ka eelmise lavastuse proovide juures olin ma kogu aeg, sest kui mingi teos esimest korda välja tuleb, võib tekkida vajadus midagi parandada ja muuta. Praegu on teos valmis. Ainult uuest lavastuskontseptsioonist lähtudes tuleb üht-teist teha.

Me teeme muudatusi väga mitmest aspektist lähtudes: tõepoolest on mõned vanad rumalused, aga mõningaid kohti muudame praeguse lavastuse jaoks. Olen väga õnnelik, et just Mikk Mikiver on mu ooperi lavastaja ja Paul Mägi dirigent ning et neil on ideaalne omavaheline koostöö. See on imetlusväärne, et nii lavastajal kui dirigendil on väga selge kontseptsioon ning nad teevad kõik teineteise toetamiseks. Kui eelmises lavastuses oli palju tugevat, avatud emotsionaalsust, siis praegu on just sisulisest aspektist vaja *pianot* ja me püüame orkestratsiooni teha selgema, et lauljal oleks mugavam. Just lavas-

Cyrano de Bergerac — Teo Maiste.

Foto: Harri Rospu

nyüd, kusjuures tema kuju on hoopis teistsugune — see on palju peenemalt välja töötatud, tal on palju rohkem nüansse. Üldse on mul kõikide tegelaste suhtes niisugune tunne, et kui eelmises lavastuses oli rohkem tugevaid emotsionaalseid stseene, millega saali vallutada, oli *fortet*, on muidugi nüüdki, aga seekord on olulisem, et kohati on välist aktiivsust hoopis maha tõmmatud, et inimese sisemus, tema peenemad hingeliigutused saali jõuaksid. See on palju peenem töö. Mul on väga hea meel, et Mikiver ooperi lavastamisse nii aktiivselt suhtus. Mõned lõigud, mis eelmise lavastuse muusikas olid kärbitud, tõi ta tagasi ning ühe lõigu palus mul koguni juurde kirjutada. Tegin seda heameelega. Aktiivselt suhtus ka Paul Mägi. Tal oli palju huvitavaid ettepanekuid orkestratsiooni suhtes, näiteks teha faktuur läbi-paistvamaks, et vaiksemalt laulvaid näitlejaid oleks ka *pianos* saalis kuulda.

Mikk Mikiverile on “Cyrano” lavastamine debüüdiks ooperiteatris. Mis teie arvate, kas on üldse vaja teha vahet draamalavastaja ja ooperilavastaja vahel? Võib-olla on lavastaja lihtsalt lavastaja?

Muidugi on hea lavastaja ikka lavastaja, aga eriti selliste süžeede puhul, mis on kirjutatud nii tuntud drama alusel nagu see, usun ma, et draamalavastajal on kergem oma tööd teha. Ooperi lavastamisel on alati väga palju stampe, palju rutiini, ja seda kogu maailmas. Kogu maailmas on tegelikult väga vähe häid ooperilavastusi. Mis

tena.

Me teeme muudatust väga mitmes aspektist lähtudes: tõepoolest on mõned vanad rumalused, aga mõningaid kohti muudame praeguse lavastuse jaoks. Olen väga õnnelik, et just Mikk Mikiver on mu ooperi lavastaja ja Paul Mägi dirigent ning et neil on ideaalne omavaheline koostöö. See on imetusväärne, et nii lavastajal kui dirigendil on väga selge kontseptsioon ning nad teevad kõik teineteise toetamiseks. Kui eelmises lavastuses oli palju tugevat, avatud emotsionaalsust, siis praegu on just sisulisest aspektist vaja *pianot* ja me püüame orkestratsiooni teha selgemaks, et lauljal oleks mugavam. Just lavastuslikust küljest on üht-teist vaja natuke muuta. See ei tähenda sugugi, et praegune lavastus ei arvesta muusikat. Vastupidi, Mikiveri lavastus lähtub väga muusikast. Aga ta näeb seda asja hoopis teisiti, kui oli eelmises lavastuses, ja tema nägemisviis on mulle väga sümpaatne. Sellest lähtudes tuleb teha pisikest kosmeetikat.

Minule on nüüdne lavastus täiesti uus ja erineb eelmisest. Kahju küll, aga kui Udo Väljaots seda Estonias lavastas, oli ta juba üsna haige ja vana. Tal oli raske tööd teha ja teos oli praktiliselt ainult lavale seatud. Eelmise lavastuse dirigentide Eri Klasi ja Peeter Lilje töö oli väga sisukas. Muusika kõlas paremini, kui ma olin osanud ette kujutada. Puudu jäi aga koostööst lavastajaga. Paljude väga heade lauljate osatäitmised olid eredad ja meelde jäävad, kuid nende omavahelised suhted ja suhe lavastuse kui tervikuga jäi nõrgaks. Nüüd näen ma esmakordselt "Cyrano" lavastatuna. On olemas väga selge, teost algusest lõpuni läbiv, muusikaga kooskõlas olev lavastajapoolne idee. See ei ole mingi omaette nähtus või kontseptsioon, millele on tahatud muusikat või teost allutada. Kõik on omavahel täielikus kooskõlas. Ja veel näiteks Teo Maiste laulis nimirolli 19 aastat tagasi ja teeb seda ka

paarivõtmaks, et vaimuselt ei oleks ta võimeline, oleks ka *pianos* saalis kuulda.

Mikk Mikiverile on "Cyrano" lavastamine debüüdiks ooperiteatris. Mis teie arvate, kas on üldse vaja teha vahet draamalavastaja ja ooperilavastaja vahel? Võib-olla on lavastaja lihtsalt lavastaja?

Muidugi on hea lavastaja ikka lavastaja, aga eriti selliste süžeede puhul, mis on kirjutatud nii tuntud draama alusel nagu see, usun ma, et draamalavastajal on kergem oma tööd teha. Ooperi lavastamisel on alati väga palju stampe, palju rutiini, ja seda kogu maailmas. Kogu maailmas on tegelikult väga vähe häid ooperilavastusi, mis lavastusena esile tõusevad. Tavaliselt on tegemist heade lauljatega ja ka lavastus on korrektne, kuid ei eruta kuigivõrd. See on kogu maailma häda, ka meie ooperiteatris ei ole lavastused mitte just kõige tugevam külg. Nüüd, kui ooperisse on tulnud draamalavastaja, kellel on värske pilk ja teistsugused töökogemused, võib tulemus olla hoopis parem.

Heaks näiteks on ka Pärnu Ooperi "Figaro pulm": Elmo Nüganen tegi väga väljapaistva lavastajatöö vist ka seetõttu, et ta ei olnud sellest rutiinist veel läbi põimunud. Ta uskus, et saab panna lava elama. Täpselt samuti usub Mikiver, et saab ooperilauljad panna laval elama. Ja nad hakkavad tema käes elama, ma usun seda.

Kas te ka praegu midagi kirjutate?

Jah, ma kirjutan üht-teist, aga mitte nii suurt ja olulist. Kuigi, jah, samal kuul, kui esietendub "Cyrano", täpselt 7. veebruaril tuleb Mustpeade Maja Olavi saalis esiettekandele minu Saksofonikvartett. See teeb mulle palju rõõmu, sest on päris naljakas lugu.